

ҚАЗІРГІ ӘЛЕМДЕ ПРАГМАТИК БОЛУ

Орындаған: ПЗС-21 тобы
Рахимжанов Асхат
Мухамедрахимова Инкар
Балдикова Эльмира
Асылбекова Дильназ

Pragmatism

ЖОСПАР:

1. Прагматизм дегеніміз не және оның басты принциптері
2. Прагматизмнің концепциясы
3. Қазіргі әлемдегі прагматизм, оның көріну мысалдары
4. Қазақ халқының прагматикалық жолға шығуы

ПРАГМАТИЗМ ДЕГЕНІМІЗ НЕ?

Прагматизм (pragma – грек тілінен алынған сөз. Pragmatos – іс, қызмет, әрекет деген мағыналарды береді) – адамның мәдени-әлеуметтік өмірдегі қызметі, практикалық іс-әрекеті тұрғысынан талданған, ХХ ғасырдың соңында АҚШ-та өріс алған философиялық бағыттың бірі. Бұл бағыт адамның өмірмәнділік қасиеттерін айқындайтын, оның орталық негізі болып табылатын әрекетті, мақсат қойылған қызметті қарастырып, оларды басымдылыққа шығаруды көздейді. Негізгі өкілдері – «прагматизм» терминін жандандырушы: Ч. Пирс, У.Джемс, Дж. Дьюи т.б.

ПРАГМАТИК ДЕГЕНІМІЗ КІМ

?

Қазіргі күнделікті мағынада прагматикалық тұлға - бұл күшті тұлға, ол мыналармен сипатталады:

логикалық және аналитикалық ойлаудың басым болуы;

стратегиялық;

идеализмді жокқа шығарады;

барлығын іс жүзінде тексереді («әрекет адамдары»);

өз уақытын дұрыс жоспарлауды біледі;

мақсат пайда түріндегі нақты нәтижеге ие болуы керек;

бәріне өзі қол жеткізеді;

өз өмірін мүмкіндігінше басқарады;

ПРАГМАТИЗМНІҢ
ПРИНЦИПТЕРІ:

тиімділік тұрғысынан
шындықты тану

нақты тәжірибе ең
маңызды

адам мақсат үшін өмір
сүреді

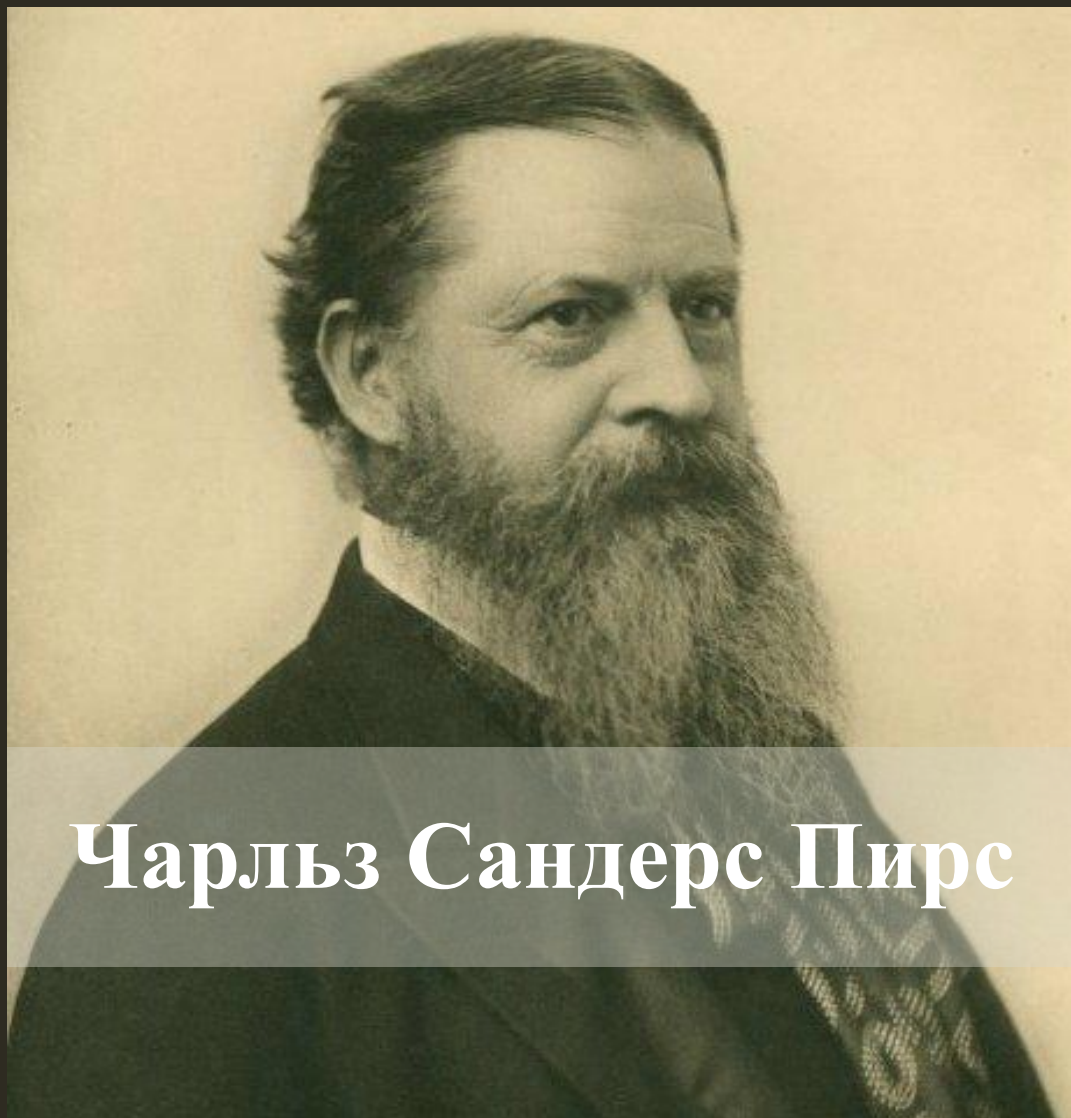
адамға бір нәрсеге жету үшін
салыстырмалы білім жеткілікті

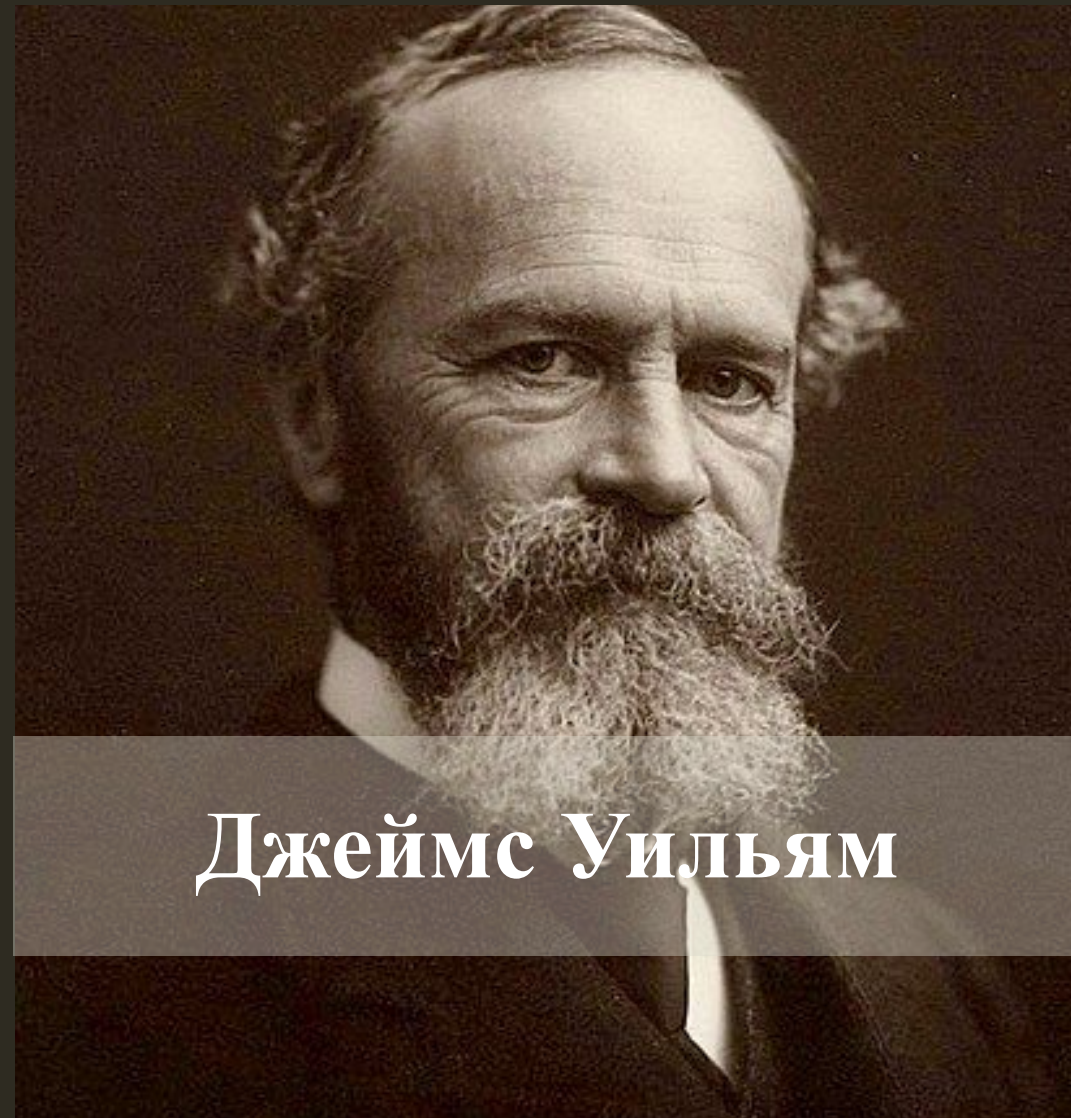
Философиялық тұрғыдан
прагматизм
концепциялық ақиқаты 2
қарама қарсы көзқарасқа
бөлінеді:

Ақиқат
тұжырымдамалы
қ жағдайға
байланысты
өзгермелі

Ақиқат - бұл қандай
да бір
қауымдастықтың
зерттеуінің түпкі
нәтижесі

Чарльз Сандерс Пирс

Джеймс Уильям

Прагматикалық философтардың арасында нанымдардың ақиқаттан жалғанға және керісінше айналуы мүмкін бе деген ортақ пікір жоқ.

Джеймс үшін сенімдер тексеру процесі арқылы тексерілмейінше шындыққа жатпайды. Ол жорамалдар белгілі бір адамға өзінің пайдалылығын ұзақ уақыт дәлелдесе, шындыққа айналады деп есептеді.

Қарама-қарсы процесс жалғандық емес, бұл сенімнің қолданыстан шығуы. Ф.Шиллер: «Егер мен ақша табуды білгім келсе, мәселені шешуге көмектесетін кез келген жауап дұрыс болады. Кейінірек басқа тапсырма болса, сол жауап жалған болып шығуы мүмкін.

Тапсырманың және оны шешу әдістерінің өзгеруімен бірге ақиқаттың қасиеттері де өзгереді.

Пирс бір адам үшін дәл сол мәлімдеме, екіншісі үшін жалған болуы мүмкін деген пікірмен келіспеді. Ол теориялық тұжырымдарды ағымдағы міндеттер мен қажеттіліктермен емес, практикалық тексерумен байланыстыруды талап етті. Пирстің пікірінше, ақиқат – бұл қандай да бір қауымдастықтың, әдетте ғылыми зерттеулердің кез келген аралық нәтижесі емес, түпкілікті нәтижесі.

Дьюи Пирстің анықтамасымен жалпы келіседі, сонымен бірге шындықты құндылық ретінде сипаттады. Егер бірдеңе ақиқат болса, бұл бір мезгілде оның сенімді екенін білдіреді және әрқашан шындыққа сенуге болады, өйткені ол жағдайға байланысты өзгермейді. Пирс пен Дьюи ақиқаттың анықтамасын кепілдендірілген тексерумен байланыстырды.

Путнам ақиқаттың идеалды гносеологиялық негіздемесі идеясын да дамытты. Джеймс пен Шиллердің көзқарастары туралы ол былай деді:

Ақиқат тек бір негізгі себеппен ақылға қонымды түрде қабылданбайды; ол жалған болуы мүмкін емес мәлімдеменің бөлігі болып табылады деп болжанады, ал негіздеме уақыт өте келе жоғалуы мүмкін. «Жер тегіс» деген тұжырым 3000 жыл бұрын қабылданса керек, бірақ бүгінде ол қабылданбайды. Сонымен қатар, 3000 жыл бұрын Жер тегіс болған деп айтуға болмайды, өйткені ол пішінін өзгертпеді.

РУХАНИ ЖАҢҒЫРУ

- Елбасының мақсаты – ұлттың ұлы мұратын сақтай отырып, болашақтан өз орнын айқындау. Онда прагматизмнің орны мен рөлі өте жоғары. Прагматизм қазіргі жастар үшін аса қажет. Осы тұрғыдан алғанда прагматизм өзіңнің ұлттық және жеке байлығыңды нақты білу, ысырапшылдық пен астамшылыққа, даңғойлық пен кердеңдікке жол бермеу деген сөз. Ол – ұлы дала елінің бойында белгілі тарихи себептермен қалғып кеткен прагматизмді ояту арқылы ұлттық, қоғамдық ойға, іске сілкініс әкелу, тәуелсіз елдің санасы мен ағзасын жайлаған отаршылдық, кембағалдық, бойкүйездік комплекстерінен тұтастай арылту. Шынайы мәдениеттің белгісі орынсыз сән-салтанат емес, ұстамдылық, қанағатшылдық, қарапайымдылық, үнемшілдік пен ресурстарды орынды пайдалану.

Қазақ халқының тұла бойы табиғатына тән қасиет – адамға сөз арқылы ықпал ету. Сол себепті де қазақ тіл білімінде прагматикалық бағыттың пайда болуы кездейсоқ құбылыс емес. Көркем сөздің табиғатын саралау негізінде жасалған прагматика саласының кейбір тұстарын қазақ тіл білімінің көрнекті зерттеушісі М.Серғалиевтің ғылыми еңбектерінен кәре аламыз. Ғалым өзінің еңбектерінде қазақ тілінің дамуына үлес қосқан, оның икемді әрі бейнелі болуына себепші болған көркем сөз шеберлерінің сөз қолдану шеберлігіне, тілдік ерекшелігіне, стилі мен тіліне ерекше тоқталған. «Көркем әдебиет тіліне қойылған талап, түптеп келгенде, жазушыға тікелей қойылар талап. Қазақ тілінде прагматикалық бағыт кешеуілдеп пайда болғанымен, осы уақытқа дейін бұл бағытты «прагматика» деп нақты атамағанмен қазақ тіл білімінде бұл туралы пікірлер оған дейін айтылмады деп үзілді-кесілді қорытындыға келуге болмайды. Бұл туралы алғашқы пікірді қазақ тілі мен әдебиетінің теориялық негізін қалаушы А.Байтұрсынов: «Айтушы ойын өзі үшін айтпайды. Өзге үшін айтады. Сондықтан ол ойын өзгелер қиналмай түсінетін қылып айту керек. Оның үшін айтушы сөйлейтін тілін жақсы қолдана білу тиіс. Яғни әр сөздің мағынасын жақсы біліп, дұрыс сөйлемді тізе білу тиіс»

**РУХАНИ ЖАҢҒЫРУ –
жарқын болашақ
кепілі**

